

českých králů z jagellonské dynastie.³ Tato studie zůstává dodnes hlavním a pro grošové ražby Ludvíka I. i jediným souborným typologickým podkladem.

Hásková definuje tři základní typy kutnohorských grošů Ludvíka Jagellonského. Za hlavní rozlišovací znak volí víceméně oprávněně podobu lva na rubu mince, která doznává v průběhu Ludvíkova panování zásadních změn. Typ Hásková I nese ještě staré, dá se říct tradiční vyobrazení lva, s hřívou složenou ze dvou řad měsíčků, který autorka označuje za ražbu z roku 1523.⁴ Identifikovala zde přímo použití starých rubních kolků z konce vlády Vladislava II.⁵ Opisy na obou stranách mince jsou psány gotickou majuskulí. Na dalších dvou typech je lev umělecky ztvárněn zcela odlišně. Chybí hříva složená z měsíčků a výrazným znakem je ocas z dvojité propletených linií či výrazné vlnité chlupy vycházející z kolen zadních nohou lva. Také toto ztvárnění nacházíme již na groších Vladislava II., ovšem jen na dosud velmi vzácném typu Hásková XXVI. Tady nacházíme shodu s Ludvíkovým typem Hásková II i ve složitém ornamentu, kterým začíná opis na rubové straně mince.

Typ Hásková III⁶ se kromě detailů v kresbě lva, opět bohaté renesanční práci, liší právě i v ornamentu na počátku rubového opisu. Použití rubního razidla z Ludvíkova groše Hásková III je doloženo na nedatovaném groši Ferdinanda I. typ Smělý rub C1,⁷ je tedy oprávněně jeho chronologické řazení na konec Ludvíkových ražeb. Otázkou ovšem je, nakolik lze u tohoto panovníka tradiční pojetí chronologie při výše uvedeném, striktně vymezeném časovém průběhu mincovní produkce vůbec uplatnit.

Za povšimnutí stojí, že lícni strana všech Háskovou definovaných typů zůstává neměnná. Nemění se podoba koruny s vysokým obloukem, která je novinkou oproti grošům Ludvíkova předchůdce a má naopak v mírně upravené podobě pokračování na groších Ferdinanda I. Všechny varianty, publikované v Háskové studii, nesou rovněž na aversu opisy psané gotickou majuskulí. Přejechod k novému stylu se v tomto směru promítá jen v opisech reversu, které jsou na groších typu II a III již psány majuskulí renesanční.

Od vydání studie J. Háskové uplynula již více než čtyři desetiletí a inventář Ludvíkových kutnohorských grošů byl za tu dobu obohacen o několik dalších variant. J. Mezník roku 1975 publikoval dva exempláře pražských grošů z kutnohorské mincovny, které sice náležejí podle zvolených kritérií – podoba lva

³ HÁSKOVÁ, Jarmila: *Studie o jagellonských groších z let 1471–1526*, Sborník Národního muzea v Praze, Řada A–Historie 22, 1968, č. 3., s. 121–176. Aktualizované druhé vydání HÁSKOVÁ, Jarmila: *Pražské groše z let 1471–1526. Vladislav II. – Ludvík I.*, Hradec Králové 1971.

⁴ Exemplář z bývalé Chaurovy sbírky, viz HÁSKOVÁ, Jarmila: *České, moravské a slezské mince 10.–20. století. Národní muzeum – Chaurova sbírka. Pražské groše (1300–1526)*, Praha 1991, (dále jen HÁSKOVÁ, J.: *Chaura*), s. 163–4 a tab. 105, č. 600.

⁵ HÁSKOVÁ, J.: *Studie*, s. 133.

⁶ Jediný zjištěný exemplář opět pochází z Chaurovy sbírky, viz HÁSKOVÁ, J.: *Chaura*, s. 164 a tab. 106, č. 602.

⁷ SMĚLÝ, Tomáš: *Nedatované pražské groše Ferdinanda I.*, Numismatické listy 51, 1996, s. 140.

– k typu Hásková II, liší se však dvěma podstatnými parametry.⁸ Především mají stále na rubu gotické písmo, i když lev už je renesanční. Oba Mezníkovy groše se vyznačují tvarem písmen S ve slově GROSSI, opatřených výraznými patkami, jaké nacházíme na rubu Ferdinandova nedatovaného groše Smělý revers typ B. U každého z exemplářů jsou přitom tato písmena jinak natočena. Oba kusy se od dalších variant typu Hásková II také odlišují ornamentem na počátku rubního opisu, kterým je zdobený křížek, opět shodný s týmž, jaký nacházíme na reversu Ferdinandova groše Smělý typ B. První z těchto nově doplněných variant byla přitom zaznamenána již v katalogu sbírky Maxe Donebauera z roku 1889.⁹

Další exemplář Ludvíkova kutnohorského groše se stejnými charakteristickými znaky, jaké nesou groše Mezníkovy, publikoval roku 2006 L. Čížek. Bez detailní prohlídky obou mincí samotných lze ovšem těžko posoudit, zda se nejedná o minci shodnou s Mezníkovým č. 2, s obrazem narušeným v případě Čížkova groše mírným dvojrázem.¹⁰ Posledním doplněním typologie Ludvíkových grošů pak k dnešnímu dni zůstává článek J. Hány taktéž z roku 2006.¹¹

Námi předkládaná práce doplňuje přehled variant pražských grošů Ludvíka Jagellonského z mincovny v Kutné Hoře o ražby s opisy psanými renesanční majuskulí na obou stranách. Je poněkud s podivem, že tato kombinace u Háskové zcela chybí, přestože v době, kdy psala svoji studii, byl nejméně jeden exemplář již dlouhou dobu znám a vyobrazen ve Smolíkové práci, jako jeden ze dvou jím popsaných typů Ludvíkova kutnohorského groše.¹² Jedná se navíc o exemplář pocházející ze sbírky Národního muzea stejně jako dva další, níže uvedené.¹³

Kromě exemplářů z muzejní sbírky se podařilo zdokumentovat další čtyři groše s oboustrannými renesančními opisy ze soukromých sbírek, celkem tedy je k dnešnímu dni známo sedm exemplářů, mezi kterými lze identifikovat čtyři různé varianty. Každá z těchto variant je charakteristická vzájemně odlišnými razidly líce i rubu, nebyly mezi nimi zjištěny žádné křížící se kombinace.

⁸ MEZNÍK, Jan: *Dvě neznámé varianty pražských grošů Ludvíka Jagellonského*, *Drobná plastika* 1975, 97–100.

⁹ FIALA, Eduard: *Beschreibung*, č. 995

¹⁰ ČÍŽEK, Luboš: *Neznámá varianta kutnohorského groše Ludvíka Jagellonského*, *Numismatické listy* 63, 2008, s. 122–123.

¹¹ HÁNA, Jiří: *Několik neznámých variant pražských grošů jagellonského období*, *Numismatický sborník* 21, 2006, s. 191–196. Hánův groš Ludvíka Jagellonského je kombinací Háskové aversu II a1 / reversu II a3. Další dosud nepublikovanou variantou je snad i groš z aukce Aurea č. 25, 1998, pol. 898, který podle vyobrazení v katalogu pravděpodobně představuje kombinaci Hásková II a1/ II a2 (v opise reversu GROSSI), bez shlednutí originálu mince však toto nelze bezpečně potvrdit.

¹² SMOLÍK, J.: *Pražské groše*, s. 52, č. 4, vyobrazený tab. IV/52.

¹³ Za laskavou pomoc při vyhledání mincí a zpřístupnění pro publikaci děkujeme PhDr. Luboši Polanskému, pověřenému řízením numismatického oddělení Národního muzea.

ČECHY, Ludvík I. Jagellonský (1516–1526), mincovna *Kutná Hora*, pražský groš b. I. [1523 nebo 1524]

Av.: koruna s vysokým obloukem,

opis: **•LVDOVICVS•PRIMVS ♦DEI:GRATIA:REX:BOEMIE**

Rv.: korunovaný český lev zleva,

opis: **✠GROSSI✠PRAGENSES**

1a: AR; 2,289 g; 26,7 mm.

Sbírka Národního muzea, inv. č. H5-11842.¹⁴

Lit.: nepublikován

1b: AR; 2,552 g; 26,7 mm.

Sbírka Národního muzea, inv. č. H5-12128.¹⁵

Lit.: Smolík s. 52, č. 4, tab. IV/52.

¹⁴ Všechny fotografie jsou oproti skutečnosti zvětšeny v poměru 1,5:1, perokresby jsou v poměru 1:1.

¹⁵ Na minci je drobný dvojráz, jehož následkem došlo k posunutí části opisu na reversu mince, které vytváří dojem jako by slovo GROSSI bylo vypuncováno mylně v podobě GRGOSSI. Porovnáním s charakteristickými detaily exempláře ze shodných razidel, č. 1a, lze vyslovit závěr, že se skutečně jedná pouze o důsledek dvojrázu. Domnělá chyborážba GRGOSSI v kombinaci s koncem opisu na aversu BOEMIE navozuje myšlenku, zda Hásková ve své studii neuvvedla nedopatřením varianty

ČECHY, Ludvík I. Jagellonský (1516–1526), mincovna *Kutná Hora*, pražský groš b. l. [1523 nebo 1524]

Av.: koruna s vysokým obloukem,

opis: •**LVDOVIC???** **PRIMVS** ✦**DEI:GRATIA:REX:BOEMIE**

Rv.: korunovaný český lev zleva,

opis: ✦**GROSI** ✦**PRAGENSES**

2a: AR; 2,884 g; 27,5 mm

Sbírka Národního muzea, inv. č. H5-11843.

Lit.: nepublikován

2b: AR; 2,005 g; 26,6 mm (okrájený)

Soukromá sbírka.

Lit.: aukce ČNS Jihlava 82, 2013, pol. 136.

Ila/4, ale i Ila/2 a Ila/3 jako mince s gotickými opisy na lici, vycházejí z mincí, které mají ve skutečnosti na aversu písmo renesanční (sbírka Národního muzea, inv. č. H5-12128, H5-11843 a H5-11842). Tuto možnost však nelze bezpečně potvrdit bez komplexního zmapování všech existujících exemplářů Ludvíkových grošů ve veřejných i soukromých sbírkách, proto zůstává v rovině teoretické poznámky, navozující možné směry dalšího bádání v dané problematice.

ČECHY, Ludvík I. Jagellonský (1516–1526), mincovna *Kutná Hora*, pražský groš b. l. [1523 nebo 1524]

Av.: koruna s vysokým obloukem,

opis: **OLVDVICVS•PRIMVS** ***DEI:GRATIA:REX:BOEMIE:**

Rv.: korunovaný český lev zleva,

opis: **✠GROSSI✠PRÆMSES**

3a: AR; 2,833 g; 26,8–27,8 mm

Soukromá sbírka.

Lit.: aukce Aurea 50, 2013, pol. 680.

3b: AR; 2,32 g; 27,5 mm.

Soukromá sbírka, zakoupen v obchodě firmy Dukát Brno v polovině 90. let 20. století.

Lit.: nepublikován.

ČECHY, Ludvík I. Jagellonský (1516–1526), mincovna *Kutná Hora*, pražský groš b. l. [1523 nebo 1524]

Av.: koruna s vysokým obloukem,

opis: **OLVDVICVS PRIMVS *DEI GRATIA BOEMIE**

Rv.: korunovaný český lev zleva,

opis: **GROSSI PRAGENSIS**

4: AR; 2,978 g; 27,9 mm.

Soukromá sbírka, zakoupen v elektronické aukci ebay od německého prodejce v dubnu 2013.

Lit.: nepublikován.

Na základě zkoumání sedmi uvedených exemplářů pražských grošů Ludvíka Jagellonského byl doplněn dosud publikovaný přehled razidel a jejich kombinací o nové varianty. Ambicí tohoto článku není stanovení nové typologie ani chronologie vzniku jednotlivých variant, která, jak už bylo výše nastíněno, může být jen obtížně prokazatelná.

Zbývá však ještě provést alespoň porovnání nově zjištěných razidel s nejmladšími groši Ludvíkova předchůdce, jeho otce Vladislava II. a s nejstaršími groši jeho nástupce, Ferdinanda I. Habsburského. V potaz připadají pochopitelně pouze razidla rubová, která nenesou jméno panovníka. Zde můžeme konstatovat, že nebylo zjištěno použití žádného razidla zde prezentovaných exemplářů Ludvíkova groše s renesančním písmem na obou stranách typu Hásková II na některém pozdějším nedatovaném groši Ferdinanda I. Charakteristický rostlinný ornament na začátku opisu již nadále nebyl dle dosavadních poznatků použit. Nacházíme jej však u posledního typu groše Vladislava II. Hásková XXVI, známého dosud pouze ve třech exemplářích.¹⁶ Hásková uvádí exempláře ze sbírky Národního muzea, inv. č. H5-11232, groš ze sbírky Východočeského

¹⁶ HÁSKOVÁ, J.: *Studie*, s. 127–128.

muzea v Pardubicích¹⁷ a exemplář z nálezů v Postřekově z roku 1963.¹⁸ Z těchto tří grošů se podařilo pro detailní srovnání získat fotografie mincí z Národního muzea a z postřekovského nálezů.¹⁹ Razidla těchto dvou Vladislavových grošů jsou shodná a jsou bezesporu prací téhož rytce, jako u grošů Ludvíkových typu Hásková II. Drobné detaily však ukazují, že se nejedná o razidla totožná. I při porovnání s jinak typově nejbližšími groši ze sbírky NM inv. č. H5-11842 a H5-12128 nacházíme následující rozdíly: odlišná umístění S v GROSSI, odlišná vlnovka mezi zadními nohama lva (pod R v PRAGENSES), rozdílná vzdálenost zadních nohou od sebe, „trn“ na „vlnovce“ pod levou přední tlapou lva.

●□5a: **ČECHY, Vladislav II. Jagellonský** (1471–1516),
 mincovna *Kutná Hora*, pražský groš typ Hásková XXVI a/1.
 Sbírka Národního muzea, inv. č. H5-11232.

●□5b: **ČECHY, Vladislav II. Jagellonský** (1471–1516),
 mincovna *Kutná Hora*, pražský groš typ Hásková XXVI a/1 z nálezů.
 Sbírka Muzea Chodska v Domažlicích, inv. č. 20523.

¹⁷ VÁGNER, V.: *Poslední emise grošů Vladislava II.*, Sběratelské zprávy Československé společnosti přátel drobné plastiky 6, 1951, s. 21–22.

¹⁸ HÁSKOVÁ, Jarmila: *Nálezy mincí na Chodsku*, Domažlice 1967, s. 22.

¹⁹ Za laskavou pomoc a poskytnutí materiálů ze sbírky Muzea Chodska v Domažlicích patří poděkování Mgr. Aleši Šmejkalovi.

● 6: ČECHY, Vladislav II. Jagellonský (1471–1516),
mincovna Kutná Hora, pražský groš typ Hásková XXVI a/2.

Perokresba převzata z časopisu Sběratelské zprávy Československé společnosti
přátel drobné plastiky 6, 1951, zvětšeno 1,5:1.

Vladislavův groš typu XXVI a/2, který je znám v jediném exempláři, se od Ludvíkových grošů kromě dílčích detailů v kresbě odlišuje dvojtečkou na konci opisu za slovem PRAGENSES.

Tato porovnání ukazují, že razidla Ludvíkových grošů s renesančním písmem v opise mají bezprostřední návaznost na poslední groše Vladislava II. typu Hásková XXVI, resp. jejich rubová razidla a jsou téměř nepochybně prací téhož řezače kolků. Jeho rukopis má své pokračování na nejstarších, nedatovaných groších Ferdinanda I. Kromě charakteristického a zcela svěbytného ztvárnění českého lva na rubu můžeme vysledovat i další dílčí detaily, které tento názor potvrzují. Takovýmto znakem je i výrazně nižší písmo ve vnitřním opise na líci grošů jak Ludvíkových, tak nedatovaných grošů Ferdinandových Smělý typ aversu C – E.²⁰

V době vlády Ludvíka Jagellonského působili v kutnohorské mincovně dva řezači kolků, Hanuš z Řásné, jehož činnost je zde doložena od roku 1502 do jeho smrti roku 1531 a druhým snad byl Zikmund z Liboslavě, jehož nástup do mincovny spadá do roku 1516. Právě tento druhý řezač mohl být autorem razidel grošů s renesančním lvem a renesančními opisy.²¹

²⁰ SMĚLÝ, T.: *Nedatované pražské groše*, s. 137.

²¹ Pochybnosti k působení Zikmunda z Liboslavě jako řezače kolků v Kutné Hoře shrnuje SMĚLÝ, T.: *Nedatované pražské groše*, s. 131n., sám se přesnému jmenování vyhýbá a označuje část Ferdinandových grošů za práci „neznámého řezače“.